108 . Bucureşti | Punct: Centrul Istoric - Str. Lipscani, Hanul Şerban-Vodă | Anul: 2009

Anul: 2009
Cod RAN: 179132.52
Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă
Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă
Tipuri sit: tip neprecizat
Categorii sit: Civil, Domestic
Autori: Adina Elena Boroneanţ, Erwin Gáll, Elena-Florentina Gavrilă, Theodor Aurelian Ignat, Andrei Mircea Măgureanu, Gheorghe Mănucu-Adameşteanu, Florina Cristina Mitroi, Panait I. Panait, Raluca-Iuliana Popescu, Meda Toderaş
Instituții: Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită, Instiuție Nedefinită

Raport

Hanul Şerban Vodă a fost construit de domnitorul Şerban Cantacuzino între anii 1683 şi 16851.

Afectat grav de cutremurul din 1802, hanul va fi refăcut şi scapă de incendiul din 1847 datorită intervenţiei pompierilor. În momentul întocmirii de către maiorul Borroczyn a planului Bucureştilor, era încă una dintre cele mai mari clădiri ale epocii2. În centrul curţii interioare se afla biserica, construită probabil în prima jumătate a secolului al XVIII-lea şi dărâmată la mijlocul secolului următor3.

Majoritatea încăperilor erau folosite drept prăvălii, dar în timpul războiului ruso-turc din 1828-1829 hanul a fost folosit drept spital de răniţi, iar în anul 1830 în incinta sa funcţiona o şcoală4. La 1853 funcţiona aici firma „Crucea de aur" a lui George Assan şi Ioan Martinovici, cei care pun bazele primei mori cu abur.

În octombrie 1881, Consiliul de Administraţie al Băncii Naţionale a autorizat achiziţionarea terenului pe care era amplasat hanul „Şerban Vodă". Acesta a fost cumpărat de la Administraţia Domeniilor şi Pădurilor Statului cu preţul de 800.000 de lei (aur). Interesant este că în acest han a funcţionat, o scurtă perioadă de timp (1865) şi o altă instituţie financiar-bancară: „Casa de Depozite şi Consignaţiuni".

Hanul va fi demolat în 1883, pe locul său începând construcţia Palatului Băncii Naţionale.

Ruinele Hanului Şerban Vodă5 au fost surprinse, în 2007, la cercetarea celui de al doilea tronson al străzii Lipscani, cuprins între str. Eugeniu Carada şi str. Smârdan6.

Decaparea mecanică a străzii, până la cota de 0,80 m - 0,90 m faţă de nivelul trotuarului, în conformitate cu proiectul tehnic al beneficiarului, a fost efectuată în luna iunie, pentru aceasta fiind emisă Autorizaţia de supraveghere nr. 129/2007.

În urma decapării mecanizate, au fost evidenţiate mai multe fragmente de ziduri din cărămidă, deranjate de numeroasele lucrări edilitare moderne şi contemporane.

Pe partea dreaptă a străzii, la nr. 18-20, săpăturile arheologice au dus la descoperirea unei suprafeţe importante din latura nordică a hanului Greci, a unor case din sec. XVII şi XIX, precum şi fundaţii databile în sec. al XVI-lea, iar pe partea stângă a străzii Lipscani, a fundaţiilor hanului Şerban Vodă.

Pe baza Autorizaţiei de cercetare arheologică preventivă, nr. 179/2007, a început cercetarea arheologică pentru obiectivele surprinse pe traseul străzii Lipscani.

Hanul Şerban Vodă

În perimetrul hanului Şerban Vodă, cu excepţia unor săpături cu caracter utilitar, din anul 1971,

desfăşurate în colţul de SE al Băncii Naţionale7, nu au mai fost efectuate cercetări arheologice, toate consideraţiile referitoare la acest mare han bucureştean bazându-se numai pe datele culese din documentele de arhivă.

În campaniile din 2007 şi 2008, cercetările arheologice de pe strada Lipscani, din dreptul Băncii Naţionale, au dezvelit latura de S a acestui important han bucureştean, fiind identificate fundaţii de la 11 camere, 7 pivniţe precum şi intrarea în subsolurile hanului.

Campania 2007

În timpul campaniei din 2007 au fost cercetate o serie de fundaţii aflate sub traseul străzii Lipscani, pe latura sudică a hanului.

Fundaţiile respective se întind pe toată lungime hanului. Sunt destul de înguste (lăţime de 0,30 m), şi puţin adânci, având o înălţime conservată de maxim 0,50 m. Fundaţiile sunt turnate în şanţ, mortarul folosit fiind unul dur, de culoare albicioasă. Ele delimitează camere de lungimi variabile (între 3 şi 4 m), cu o lăţime de doar 1,20 m.

Acestea sunt adosate la zidul principal al hanului. O posibilă explicaţie pentru aceste fundaţii ar fi că ele reprezintă suportul pentru structura din lemn a prăvăliilor de negustori cu acces spre strada Lipscani.

Acestea au fost demolate odată cu o nouă lărgire a străzii.

Campania 2008

În anul 2008 a fost demontat trotuarul din dreptul BNR, dinspre str. Lipscani, putându-se cerceta o parte din suprafeţele aflate lângă latura sudică a Hanului Şerban Vodă.

Au fost identificate o serie de fundaţii aparţinând parterului hanului, precum şi o serie de pivniţe, precum şi accesul dinspre stradă spre acestea.

Fundaţiile camerelor, care constituiau parterul hanului, sunt realizate din ziduri înecate în mortar cu grosimea de 1 m şi o înălţime maximă păstrată de 1,50 m. Dimensiunile camerelor, sugerate de traseul fundaţiilor, sunt de 4,10/4,20 m x 4,10/4,20 m, fiind pătrate în suprafaţă.

Pe latura de S a hanului au fost surprinse şase pivniţe, numerotate în ordinea descoperirii, dinspre E spre V, de la 1 la 6, dispuse pe două şiruri a câte trei pivniţe, care aparţin fazei iniţiale de construcţie. Cea de-a şaptea pivniţă cercetată aparţine unei faze ulterioare.

Astfel, pivniţele 1 - 3 au dimensiunile laturilor de cca. 4 m şi o înălţime de 5,50 m, fiind unele dintre cele mai adânci pivniţe identificate până în prezent. Pereţii sunt frumos construiţi, cu cărămidă bine aranjată şi rosturi egale, umplute cu un mortar dur. Dimensiunile cărămizilor sunt următoarele: 30/31 x 16/17 x 4 cm.

Podeaua, aflată într-o stare de conservare foarte bună dar numai pe jumătatea nordică a pivniţelor 1-3, este realizată din cărămidă pusă pe cant, legată cu un mortar dur.

Pivniţele comunică între ele prin arce de trecere realizate din cărămidă.

Pe latura dinspre strada Lipscani a fost surprinsă şi intrarea în pivniţele hanului. Cu o lăţime de 2,50 m şi o lungime de 3 m, intrarea are păstrate treptele realizate din cărămidă legată cu mortar. Nivelul la care coboară scările este la -3 m faţă de nivelul actual.

Pivniţa 7 are un nivel de călcare mult superior pivniţelor 1 - 6, podeaua apărând la -3 m faţă de nivelul actual. Podeaua în acest caz este realizată din cărămidă pusă pe lat, legată cu mortar. Pereţii sunt acoperiţi cu o tencuială neglijentă, asemănătoare celei identificate pe pereţii intrării. Dimensiunile pivniţei, la nivelul podelei, sunt de 4 x 4,50 m. Cărămida folosită are dimensiunile de 27 x 12 x 4,5 cm. Spre N, pivniţa are un arc de trecere spre o altă încăpere care nu a putut fi cercetată.

Această pivniţă, la fel ca intrarea, pare să fi suferit intervenţii în ultima fază de existenţă a hanului, lucrări ce par să nu fi afectat celelalte trei pivniţe (4 - 6), suprafaţă în care au fost identificate fresce databile, pe baze stilistice, în epoca de construcţie a hanului.

Acestea sunt realizate în tehnica „a fresco", două dintre ele reprezentându-l pe „Sfântul Nicolae" iar cea

Generat la: 06.08.2025 16:55

de-a treia reprezentând scena „Adormirea Maicii Domnului"8.

O primă frescă a apărut la intrarea în pivniţa 4, pe latura de E, imediat după arcul de trecere dinspre pivniţa 1. Câmpul central este încadrat de un chenar cu motive vegetale. Fresca continuă spre N, cercetarea fiind oprită datorită condiţiilor precare de săpătură. Fragmentul identificat are dimensiunile de 1 x 0,80 m.

Cea de-a doua frescă, mai bine conservată, a apărut pe latura de E a arcului de trecere dinspre pivniţa 2 spre pivniţa 5. Scena reprezentată este înconjurată cu un chenar în relief cu dimensiunile de 0,80 x 0,80 m. Aceeaşi scenă apare şi pe un al treilea fragment de frescă, aflat pe arcul de trecere dinspre pivniţa 3 spre pivniţa 6.

Având în vedere tehnica şi stilistica, aceste fresce pot fi datate în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Datorită perioadei scurse între momentul descoperirii lor în 2008 şi luna octombrie a anului 2009 când s-a intervenit pentru restaurarea şi conservarea acestora9, a avut loc o degradare a stratului suport datorită factorilor de mediu astfel încât specialiştii în restaurare pictură murală au intervenit asigurând marginile frescelor cu mortare şi injectarea de consolidanţi precum şi montarea unor panouri de protecţie.

Materialul arheologic este relativ sărac şi se poate explica doar prin demolarea controlată a hanului. Pivniţele au fost umplute cu moloz provenit de la dărâmare. Doar acolo unde, nefiind pivniţe, s-a putut coborî sub nivelul hanului, au apărut fragmente ceramice şi o cahlă întreagă din sec. XVII.

În pivniţa 1, între 4,90 - 5,30, deasupra nivelului de călcare din pivniţa, sub stratul de dărâmătură, au fost reperate mai multe recipiente, unele întregibile sau fragmentare (s-au identificat 14 exemplare din ceramică şi peste 50 din sticlă). Ştampilele aplicate pe umărul vaselor sau, în relief, pe fundul vaselor de sticlă, ne arată că este vorba despre sticle de apă minerală produse în Germania.

Nu vom insista aici referitor la formele ceramice din sec. XVIII-XIX (reprezentate de puţine fragmente), menţionând doar că acestea sunt cele obişnuite, fiind descoperite frecvent în cursul cercetărilor arheologice din Centrul Istoric.

După încheierea cercetărilor arheologice, în sectorul cuprins între str. E. Carada şi str. Smârdan, suprafaţa dezvelită a hanului a fost acoperită cu nisip (în prealabil fiind efectuată protecţia zidurilor cu material geotextil).

Excepţie au făcut pivniţele 1 - 6, aflate in faţa Băncii Naţionale, păstrate într-o stare excepţională, unde s-a propus punerea în valoare prin realizarea unui proiect special de conservare, restaurare şi punere în valoare.

Pentru suprafaţa acoperită a fost propusă marcarea vestigiilor arheologice în pavimentul stradal.

Note

- 1. George Potra, Istoricul hanurilor bucureştene, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 34
2. Anton Maria del Chiaro, Revoluţiile Valahiei, 1929, p. 9
3. Potra 1985, p. 36-37.
4. Nicolae Stoicescu, Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din Bucureşti, Ed. Academiei R.P.R., Bucureşti 1961, p. 118.
5. Vestigiile arheologice au fost documentate şi cu ajutorul unei echipe de arhitecţi coordonată de dr. M. Mărgineanu-Cârstoiu (IAB), din care fac parte V. Apostol (MNIR), Şt. Bâlici (UAIM Bucureşti) şi Claudia Apostol.
6. Pentru cercetările de pe str. Lipscani, a se vedea Mănucu-Adameşteanu, Popescu, Gavrilă, Nestorescu, Zambory, Măgureanu, Boroneanţ, Toderaş, Sârbu 2008, p. 63 - 65; Mănucu-Adameşteanu, Popescu, Gavrilă, Nestorescu, Zambory, Măgureanu, Boroneanţ, Toderaş 2008, p. 74 - 76;
7. A. Ştefănescu, Strada Lipscani, CAB 3, 1981, p. 270-271: surprinsă latura sudică la intersecţia dintre strada Lipscani şi strada Smârdan.
8. Identificările şi datarea îi aparţin colegului Dan Mohanu, căruia îi mulţumim încă o dată pentru sprijinul

Generat la: 06.08.2025 16:55

acordat.
9. Lucrările au fost efectuate de Dan Mohanu, Martin Elena Vasilica, Bîrzu Călin Doru de la Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti din cadrul Laboratorului de conservare-restaurare.

Informații suplimentare online

Raportul 4424 din cronica.cimec.ro
Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro